

KURSRAPPORT – JUS134 Retts historie og komparativ rett, Våren 2017

KURSANSVARLIG: Søren Koch og Jørn Øyrehagen Sunde

Kursrapporten er utarbeidet den 9. august 2017

1. FAGLÆRERS GENERELLE VURDERING

a) Praktisk gjennomføring

i. strukturen på kursopplegget

- i. Det har alltid vore eit spørsmål om det er tenleg å ha førelesingane samla fyrst, og så oppgåveskriving etterpå. For læring er dette den ideelle strukturen, fordi studentane må ha kunnskap før dei skal bruka kunnskapen gjennom oppgåveskriving. Problemet er at for mange av studentane utset kursoppstart til etter førelesingane. I år prøvde ein å motverka deg med å utsetja utlegginga av dei filma førelesingane til 31.05. Det er mogeleg at når ein har gjort dette over fleire år, så vil ein tvinga fram ein mentalitet for at JUS134 byrjar rundt 1. mai og ikkje fyrst når førelesingane er avslutta. Viss ein ikkje oppnår dette, må ein vurdere strukturen på kursopplegget.
- ii. Et mulig tiltak er å implementere obligatoriske oppgaver i form av quiz-oppgaver som kan genereres på mitt UiB og oppfordrer studentene til å løse oppgave. Vurdering skjer automatisk og kandidatene kan gjenta oppgavene så ofte det trengs for å få et riktig resultat. Programmet registrerer at kandidatene har utført oppgaven. Gjennomføring av disse «assignments» bør i så fall gjøres som forutsetning for å ta eksamen. Ettersom denne vurderingsformen ikke krever aktiv innsats av faglærerne (ut over etablering av quiz på mittuiB) vil et slikt tiltak ikke kreve ekstra ressurser. En prøveordning (på frivillig basis) i kurset «Comparing Legal Cultures in Europe» har vist positive tilbakemeldinger fra studentene og gode resultater ved de studentene som gjennomførte oppgavene.

ii. Forelesningene

- i. Endring med å skilja førelesingane i retts historie og komparativ rett var motivert av at ansvaret for dei vart fordelt på dei to kursansvarlege, og at studentane på JUS134-Kina skulle få eit eige førelesingstilbod i retts historie som tilsvara deira pensum i faget. Men ein konsekvens av denne praktisk motiverte delinga, var at komparativ rett stod meir fram som eit eige fag. Det gjorde ikkje at eksamensresultata i år var betre i komparativ rett enn tidlegare år, men når denne endringa etter kvart får festna seg både faktisk og i studentgruppa sin mentalitet, er vi viss på at komparativ rett ikkje bare vert betre undervist, men òg betre lært.
- ii. Denne nye ordning medførte en meir komprimert forelesing i retts historie. Likevel kunne det ikkje observerast at studentanes kunnskap og forståing av denne materien var signifikant dårlegare enn tidlegare år.
- iii. Søren Koch nytta i år eigne førelesarar for kvart av delemna i komparativ rett. Det generelle inntrykket er at dette var ei god ordning. Det gjer at studentane sjølv må gjera mykje av det komparative arbeidet, men i dette ligg det mykje læring.
- iv. Det har vist seg som en hensiktsmessig og viktig tiltak å la faglærerne som har bakgrunn både i den respektive rettskulturen og den norske rettskulturen introdusere de ulike rettskulturene. Det ble valgt å presentere nærmere den tyske, engelske, franske og finske rettskulturen. Disse rettskulturene står for de store rettstradisjonene Common og Civil Law. For å vise forskjeller innenfor de respektive tradisjonene gir en sammenligning mellom Frankrike og Tyskland et godt eksempel. Finland og Norge er nordiske rettsordener som samtidig kan karakteriseres som «mixed legal systems»

containing elements of both the Common and Civil Law tradition». Ved å gjøre studentene oppmerksom på nordiske fellestrekk, men også ulikheter mellom nordiske rettskulturer nyanserer man det utdaterte bildet av en dikotomi mellom de to store europeiske rettstradisjonene som lange dominerte komparativrettslig litteratur.

- v. Både pensum og eksamensoppgavene var begrenset til en komparasjon mellom de nevnte rettskulturene. Dette medfører at stoffet for den komparative delen er overkommelig, mens samtidig spesifikk nok for å gjennomføre en hensiktsmessig og kunnskapsbasert komparativ analyse. Som særlig viktig viste seg Christian Franklins introduksjonsforelesning i engelsk rettskultur. Studentene har hatt en del problemer med Franklins pensumsartikkel (kanskje fordi den er den mest avanserte og krevende artikkel i antologien «Comparing Legal Cultures».) Franklins forelesning var derfor et viktig supplement til artikkelen, noe som også ble tydelig fremhevet av studentrepresentantene under referansemøte, og andre tilbakemeldinger fra studenter. Med blick på Franklins fremragende talent som foreleser og den engelske rettskulturens betydning sett fra et komparativt perspektiv, skal det vurderes om engelsk rett utvides på bekostning av en introduksjon i fransk rett. Selv om dette vil begrense utvalg av de eksamensrelevante rettskulturene enda mer, vil dette samtidig begrense den komparative stoffet enda mer.
  - vi. Det kan tenkes på sikt å utvide eller endre på de rettskulturene som presenteres under forelesningene. Likevel må en ha i minne at antallet faglærerne med den nødvendige dobbelkompetanse er begrenset. At vi fikk rekruttere svært engasjerte forelesere i tre andre rettskulturer (samt mine forelesninger i tysk rett) gir kurset en unik profil, både nasjonalt og internasjonalt. Det anbefales derfor å fortsette med den ordningen.
  - vii. Ein har i år som tidlegare år hatt internasjonale gjesteforelesarar som har førelest over tema som ikkje er direkte pensum relevant, men som er fagleg utviklande for studentane. Oppslutninga om desse førelesingane var god, utbyttet burde vera godt, og dette er noko ein må halda fram med.
- iii. benyttede arbeidsoppgaver – både i arbeids- og storgruppene
- i. Arbeids- og storgruppeoppgåvene har i det store og heile fungert i alle år. Det vil alltid vera oppgåver som ein oppdagar kan gjerast betre, men stort sett fungerer oppgåvene bra. Ein har hatt praksis for utskifting av 1/3 av oppgåvene kvart år. Dette for å unngå at studentane i for stor grad kan nytta fjordårets svar på oppgåvene på ny. Ein større utskiftingsrate er vanskeleg med tanke på dei som skal undervisa i faget.
  - ii. Det vil i fremtiden settes litt mer fokus på arbeids- og storgruppeoppgaver som er relatert til komparativ rett for å oppnå en jevnt fordeling mellom rettshistorie og komparativ rett. Det bør likevel nevnes at et læringsmål i kurset er å gjøre studentene oppmerksom på at den historiske konteksten er en viktig forklaringsfaktor for utforming av de ulike rettskulturene. Mao. det er ikke et klart skille mellom de to fagområdene. Oppgavene vil derfor inneholde oppgaver som krever en kombinasjon av historisk og komparativ kunnskap.
- iv. skrijving og kommentering
- i. Det har sjeldan vore dårlege tilbakemeldingar på dei skriftlege kommentarane på arbeidsgruppeoppgåvene, og i år var det ikkje ein einaste ei. Årsaka er nok at både storgruppeleiarane og dei eksterne kommentatorane er svært erfarne og dyktige.
- v. gjennomføring av arbeids- og storgruppesamlingene
- i. Det var i fleire år vanskeleg å få studentane til å delta i storgruppediskusjonane. Etter at ein i 2016 la opp til smågruppediskusjonar i storgruppene, har dette problemet vorte eliminert.

- ii. Det skal innføres storgruppeledergruppesamlinger før storgruppeundervisning der arbeidsgruppeoppgavene diskuteres og det fastslåes en felles strategi for storgruppeopplegget. Storgruppelederne står likevel helt fritt når det gjelder å lede sine grupper.

  - vi. obligatorisk kursoppgave
    - i. Det er ikkje Obligatorisk kursoppgåve i faget. Det skulle det ideelt ha vore med tanke på å få alle studentane til å følgja kursopplegget alt frå kursoppsgavan, jf. merknad ovanfor. Men det er vanskeleg å få tid til dette i eit kurs som strekker seg over 6 veker med svært mange heilagdaggar. I tillegg vil dette auke arbeidspress på studentane ytterligare.

  - vii. Eksamen
    - i. Eksamen i år er den beste som er gjeven i faget på fleire år, fordi den var særst godt eigna til å skilja studentane. Nivåkontrollen var difor enklare å gjennomføra enn nokon gong. Som vanleg (med unnatak av 2016 av grunnar eg ikkje forstår) skriv studentane dårlegast på den enklaste oppgåva, og best på den vanskelegaste. Dette gjer at ein bør halda fast ved å ha ei tredje oppgåve utan klart svar i pensum, men som krev samanstillings- og resonneringsevne.
    - ii. Det ble innført et sensormøte ca. en uke etter eksamensoppgavene ble levert inn. På denne måten kan sensorene diskutere og harmonisere vurderingskriteriene og spesifikke problemer studentene hadde med oppgavene. Dette bidro ytterligere til å gjøre nivåkontroll enklere.

  - viii. samarbeid med administrasjonen
    - i. Som alltid var det heilt utmerka. Det er svært viktig at ein har same stabilitet i kven som administrativt har ansvar for kurset, som det er å ha stabilitet i gruppa av storgruppeleiarar, arbeidsgruppeoppgåvekommentatorar, og sensorar.
- b) Strykprosent og frafall på eksamen
- a. Kwart år er det mellom 0 og 3 studentar som stryk på eksamen i JUS134. Det er eit ganske naturleg lågt tal på ein heimeeksamen, der ein har høve til å slå opp i litteraturen.
- c) Karakterfordeling
- a. Det er vanskeleg å få A i JUS134, for det krev ei evne til å resonnera som ein ikkje vert utfordra på i så mange fag tidlegare på studiet. Men helst skal om lag 10% ha A. I år er det litt færre..
  - b. Talet på studentar som får B brukar å vera heilt ok, og er det i år òg. Det er mange nok studentar som har kunnskap, og som klarar å sjå dei ulike delane av pensum i samanheng, utan at dei likevel klarar å produsera dei gode resonnementa.
  - c. Det er for mange studentar som får C. Slik har det vore i alle år med heimeeksamen. Delvis skuldast det karakterforma – det er mogeleg å arbeida seg opp til C når ein har eksamen med pensum tilgjengeleg. Men delvis skuldast det at nokre sensorar gjer for mange C i staden for C og D.
  - d. Jf. det som er skrive ovanfor, er det grunn til å tru at nokre studentar får C som skulle ha hatt D.
  - e. Det er naturleg med få E og F i eit fag der ein har heimeeksamen.
- d) Studieinformasjon og -dokumentasjon

Tilfredsstillande – ingen kommentarar

e) Tilgang til relevant litteratur

Det var en del problemer med tilgjengeligheten av antologien «Nordic and Germanic Legal Methods». Dette skyldes manglende oppfølging av studia. Problemet kunne rettes opp i under kurset og bør ikkje være et problem til neste fordi det er nå nok eksemplarer av boken bestilt. Artikkene som var pensum var uansett tilgjengelig i litteraturkiosken. Studentene hadde derfor ikke noen ulemper.

2. FAGLÆRERS VURDERING AV RAMMEVILKÅRENE

a) Lokaler og undervisningsutstyr

Tilfredsstillende – ingen problemer

b) Andre forhold

Mitt UiB fungerte glimrende, det samme gjelder for Inspira. De kjente problemer med Kark.

3. FAGLÆRERS KOMMENTAR TIL ÅRETS STUDENTEVALUERING(ER) (REFERANSEGRUPPEMØTET)

Referat fra emnets referansegruppemøte er lagt ved denne rapporten, og skal være kommentert av kursansvarlig, jf. vedtak i Studieutvalget den 21.4.15.

a) Metode – gjennomføring

Jf. Referat Nina Strandbakken.

b) Oppsummering av innspill

Kritikken rettet seg særlig mot enkelte deler av pensum (bl.a. Franklins artikkel) og at forelesningsopptakene ble ikke gjort tilgjengelig tidligere. Begge deler har vi tatt stilling til tidligere.

c) Eventuelle tiltak iverksatt i løpet av kurset

Nei

4. OPPFØLGING AV FJORÅRETS EVALUERING

Har punkter fra fjorårets evaluering blitt innarbeidet/ført til endringer i årets kurs? Hvis ja: hvordan?

5. FAGLÆRERS SAMLEDE VURDERING, INKL. FORSLAG TIL FORBEDRINGSTILTAK

Eg har no vore fagansvarleg for JUS134 i 10 år, det siste året saman med Søren Koch. Vi har jamt gjort endringar i faget basert på erfaring og studenttilbakemeldingar, men har dei siste åra bare gjort svært små justeringar om ein ser bort frå utskiftinga av arbeidsgruppe- og storgruppeoppgåver. Kurset har fungert fint, studenttilbakemeldingane har vore gode, og ein har hatt ein sær sars god stabilitet i undervisnings- og sensorkorpset.

Søren Koch har i si korte tid som med fagansvarleg tatt initiativ til endringar av særleg undervisninga i komparativ rett, og har engasjert seg i å eksamens- og storgruppeoppgåver. Det har difor skjedd større endringar i faget frå 2016 til 2017 enn det har gjort sidan 2012. Endringane har vore ute lukkande positive, og faget har utvikla seg på ein god måte. Dette vart stadfesta ikkje bare av inntrykket under storgruppeundervisninga, under sensuren og nivåkontrollen, men òg gjennom studenttilbakemeldingane.

Ein har enno ikkje løyst problemet med at for mange studentar har eit trainee-opphald, at dei arbeider mykje i sine ekstrajobbar for å tena pengar, at dei tek opp Forvaltningsrett II, eller at dei rett og slett reiser på ferie i mai. Dette var betre i år enn i fjor, men her er det eit forbedringspotensiale. Dette bør ein ta omsyn til når faget skal utviklast vidare inn i framtida.

Pensum i JUS134 vart noko utvida våren 2017, i tråd med nye retningslinjer for storleiken på pensum på tredje studieåret. Men pensum bør utvidast ytterlagre. Dette fordi ein då gjev dei studentane som arbeider med

faget bedre grunnlag for å samanlikna og resonnera, og slik skriva seg til ein god karakter. Her ligg kanskje det aller viktigaste forbetringspotensialet for JUS134.

I fleire år var det på JUS134 ein blogg der studentane kunne stilla spørsmål og få svar av faglærar som alle kunne lesa. På det meste kom det inn over 350 spørsmål og oppfølgingsspørsmål. Dette var ei vel fungerande læringsplattform. Dette vart ikkje følgt opp i 2016 og 2017 av ulike grunnar, men ein bør vurdere å gjennomføra det på ny. Utfordringa er at det er svært tidkrevjande.

JUS134 var det fyrste faget på jusstudiet i Bergen med heimeeksamen, som no er nytta på fleire fag. Det er viktig å ha i minnet at heimeeksamen ikkje bare er ei eksamensform, men ei læringsplattform. Studentane har ei intens læring under heimeeksamen, og den kunnskapen dei då tileignar seg, er seint gløymt.

Ein har på JUS134 ikkje vore redd for å underkjenna arbeidsgrupperoppgåver og studentkommenteringa. Dette har over tid gjort at nivået på arbeidsgrupperoppgåvene har heva seg monaleg. (Ei anna årsak er kvaliteten på kommentarane til oppgåvene). Det er viktig at ein i framtida òg er streng på dette punktet.

Det er i mange fag på jusstudiet lagt stor vekt på korleis ein skal og ikkje skal skriva på eksamen. Dette gjer at mange studentar er meir utrolege for korleis dei skriv enn kva dei skriv. På JUS134 har ein hatt som mål og få ned spenningsnivået til studentane gjennom å vera langt mindre opptatt av form. Dette har gjort at ein er ganske fri i forma på eksamen, og lite opptatt av det formelle. Kanskje har ein vore for slapp med det formelle. Men ein må ha i minnet at vert ein strengare på det, er det lett at ein aukar spenningsnivået.

Eg har vore misnøgd med djupnenivået i undervisninga i komparativ rett, men den har Søren Koch alt tatt tak i og forbetre. Eg har vore misnøgd med at for mange studentar gjer andre ting som tek tid heilt eller delvis frå studiet i mai måndag, og det problemet er framleis uløyst.

Søren Koch: For det første vil jeg takke Jørn Øyrehagen Sunde for sitt engasjement i dette kurset i 10 år. Jeg er villig til å overta hovedansvaret for JUS 134 i de kommende årene, gjerne også delt med andre. Jeg er takknemlig for at Sunde er villig å holde frem med undervisning og sensur, noe som vil sikre kontinuitet og kvalitet i undervisning. Samtidig var det muligens på tide med en del endringer i den faglige utviklingen, og jeg skal fortsette å foreta endringer også til neste år (jf. ovenfor).

Et hovedmål er å øke læringsutbytte for studentene uten samtidig å øke arbeidsbelastningen og karakterpresset mer enn nødvendig. Likevel er jeg særlig helt enig i at en utvidelse av pensum er et nødvendig og hensiktsmessig tiltak.

I tillegg er jeg overbevist om at vi må stille strengere krav til det formelle. For det første er hjemmeeksamen en god og nødvendig forberedelse og øvelse til 5. års magisteroppgave. I tillegg er det hensiktsmessig å samkjøre formkravene med andre fag som NIRI der formkravene er mye strengere. For det tredje er et ryddig og transparent referanseteknikk et vilkår for enhver vitenskapelig utdanning. Jeg skal derfor utarbeide en mal som skal ta hensyn til kravene som stilles i andre fag, men også til de kravene som legges til grunn i JUS 322 rettshistorie i Oslo, der vitenskapelig skriving er blitt gjort til et eksplisitt vurderingskriterium.

Allerede i 2017 ble storgruppelederne oppfordret til å sette særlig fokus på vitenskapelig argumentasjon og skrivemåte. Etter min oppfatning gjenspeiler dette seg også i studentenes presentasjoner under eksamen. Dette skal vi jobbe videre med.